

FAKULTNÍ DIVADELNÍ SPOLEČNOST
PRÁVNICKÉ FAKULTY MASARYKOVY UNIVERZITY
UVÁDÍ HRU

MILADA

polodokument o procesu s Miladou Horákovou

Milada Horáková - soukromá osoba
Milada Horáková - právnička

Milada Horáková - politička
Jiří Hejda
Záviš Kalandra
Antonie Kleinerová

předseda senátu Trudák
prokurátor Urválek

prokurátor Vieska
prokurátor Kepák
prokurátorka Brožová
vypravěč

režie, dramaturgie atd.
technika

TVŮRCI A OBSAZENÍ

Božena Filipová
Karolína Menšíková /
/ Marie Odstrčilová
Nikola Honzová
Vojtěch Hejtmánek
Martin Dvořáček
Markéta Humplíková /
/ Anna Němečková

Jakub Vostoupal
Hynek Vrána
Ondřej Glogar
Martin Horák
Ilona Jakubčíková
Kristýna Horková
Barbora Roubalová

Markéta Štěpáníková
Jan Bednář

VIDEOPROJEKCE:

DESETIDÍLNÝ DOKUMENTÁRNÍ
CYKLUS PROCES H, MARTIN VADAS
(ČR 2007-2009). ČESKÁ TELEVIZE 31. 5. -
9. 6. 2009.

HUDBA:

FUČÍK, JULIUS. VJEZD
GLADIÁTORŮ, OP. 68. IN: VELKÝ
DECHOVÝ ORCHESTR
SUPRAPHONU, RUDOLF URBANEC.
HUDEBNÍ SKLADATEL JULIUS
FUČÍK. SUPRAPHON, 1966/2013.
(OBRAZ 1.)

HAAS, PAVEL. SMYČCOVÝ
KVARTET CIS MOLL Č. 1, OP. 3. IN:
PAVEL HAAS KVARTET.
JANÁČEK: SMYČCOVÝ KVARTET
Č.1 - HAAS: SMYČCOVÝ KVARTET
Č. 1 A 3. SUPRAPHON, 2007. (OBRAZ
2., 4., 6.)

JEŽEK JAROSLAV. ŽIVOT JE JEN
NÁHODA . IN: OSVOBOZENÉ
DIVADLO I.-VII. 1929-1938 - V+W.
SUPRAPHON, 1932/2007. (OBRAZ 3.)

JEŽEK, JAROSLAV. TANEC
LOUTKY. IN: OSVOBOZENÉ
DIVADLO I.-VII. 1929-1938 - V+W.
SUPRAPHON, 1933/2007. (OBRAZ 5.)

JEŽEK, JAROSLAV. TANGO
(ANDANTE QUASI MODERATO)
/ATT./ IN: JAROSLAV JEŽEK 1906-
1942. SUPRAPHON, 2016.

JEŽEK, JAROSLAV. TANEC
LOUTKY. IN: OSVOBOZENÉ
DIVADLO I.-VII. 1929-1938 - V+W.
SUPRAPHON, 1933/2007. (OBRAZ 7.)

CITOVANÁ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ
A LITERATURA:

USNESENÍ ÚSTAVNÍHO SOUDU ZE
DNE 16. 7. 2009, SP. ZN. III. ÚS
1075/09

NÁLEZ ÚSTAVNÍHO SOUDU ZE
DNE 15. 11. 2010, SP. ZN.I.ÚS 517/10

HEJDA, JIŘÍ. ŽIL JSEM ZBYTEČNĚ.
ROMÁN MÉHO ŽIVOTA. PRAHA:
MELANTRICH, 1991.

POUŽITÉ FILMOVÉ ZÁBĚRY A HUDBA, CITOVANÁ LITERATURA

PROJEKT VERBATIM DIVADLO NA PRÁVNICKÉ FAKULTĚ MASARYKOVY UNIVERZITY

O Fakultní divadelní společnosti

Když vznikal v r. 2015 na Právnické fakultě Masarykovy univerzity nový studentský spolek Fakultní akademický klub, nazývaný většinou poněkud nešťastně znející zkratkou FAK, jeho zakladatelé přišli s nápadem vytvořit divadelní společnost. Navazovali tak na mnohé debaty ohledně rozkvětu teoreticko-právního směru Law and Literature na zdejší fakultě i úvahy nad alternativními přístupy k výuce práva i vzdělávání laické veřejnosti v právní oblasti.

Na podzim téhož roku se tedy objevila výzva k první schůzce, na níž se následně sešla malá skupinka lidí, z nichž někteří se tam ocitli dokonce i (šťastným) omylem. V souladu s jednou ze základních idejí Law and Literature, tedy kultivace práva a právníků pomocí umění, jsme se dohodli, že se budeme dramaturgicky soustředit na divadlo o právu, především (ale nejen) pro právníky. Základ tohoto souboru zůstává dodnes a stejně tak je platné ono dramaturgické směřování.

O právním/právnickém divadle

Jako první hru k inscenování jsme si vybrali Dürrenmattovu *Návštěvu staré dámy*, kterou jsme zarámovali rozhodováním občanů města o tom, zda jsou ochotni vykoupit svůj blahobyt vraždou svého souseda. Následovalo několik menších představení, jako byla pohádka *Císařovy nové šaty* nebo *Právnické povídky*, ale další nová velká inscenace je až *Milada*.

Přípravy na této inscenaci začaly na podzim 2017. Vzhledem k časové, organizační i finanční náročnosti tohoto plánu jsme žádali o vytvoření speciálního předmětu, který by nám realizaci tohoto projektu i budoucích podobných umožnil. Z Fondu rozvoje Masarykovy univerzity jsme získali podporu v rámci projektu 22 0939 - FRMU - Verbatim divadlo pro právníky a vznikl tak i nový předmět na PrF MU, nazvaný *Verbatim divadlo* a vyučovaný v jarním semestru.

O verbatim divadle

Verbatim znamená "doslova", a tedy verbatim divadlo reálné situace zpracovává slovo od slova, aby se zachovávala autenticita dramatizovaných událostí nebo projevů aktérů. V původních textech lze škrtnat, případně části textu přeskupovat, ale nelze nic přidat tak, aby to bylo zaměnitelné za onu původní promluvu. V našem textu jsou tedy projevy, které zazněly v procesu se skupinou *Milady Horákové*, a vypravěč vstupuje s vysvětlivkami nebo citacemi soudních rozhodnutí, které s tímto případem určitým způsobem souvisí.

Ve verbatim divadle není příliš prostoru pro vlastní interpretaci tvůrců inscenace přímo v textu, takže jsme využili možnost nabídnout svoji interpretaci v podobě scénografie. Jelikož nám onen proces připadá strašidelně podobný cirkusu, jednotlivým obžalovaným jsem přiřadili role cirkusáků podle toho, jak se k tomu soudnímu cirkusu postavili. Zda ten který obžalovaný byl artistou, balancujícím mezi svou odbornou i lidskou důstojností a scénářem politické objednávky. Zda se někdo z nich nepodobal spíše cvičnému psíku v tom, jak poslušně následoval pokyny prokuratury. Zda došlo na potměšilý tanec s prokuraturou, kdy každou chvíli vede někdo jiný, ale výsledným dojmem je přece jen převaha obžalovaného, který si to už kvůli vědomí předem stanoveného trestu smrti dovolí. Nebo zda někdo úplně odmítl být poslušným členem cirkusu jako *Milada Horáková*, jejíž různé stránky osobnosti hrají tři různé herečky.

PROČ PRÁVĚ MILADA

Případ Milady Horákové, zahrnující i její osobní příběh, i ten o procesu, ve kterém byla odsouzena, je jedním z nejsilnějších momentů naší (nejen) právní historie. Zároveň je jedním z nejsilnějších narativů naší právní kultury a má mnohem větší potenciál než pouze informovat o naší minulosti.

Každá úvaha o vyprávění o právu na divadle se tak dříve nebo později dostane právě sem. Její příběh má totiž už sám o sobě rozměry antické tragédie a Milada Horáková jako jeho ústřední postava je dramatickou hrdinkou se vším všudy. Snaha o dramatizaci jejího soudního procesu by tak měla být hračka.

Známost všech těchto událostí však s sebou nese nebezpečí toho, že jejich divadelní zpracování dá vzniknout jen klišé o boji proti totalitě, právní kýč bez skutečného obsahu a poselství.

Právě proto, že síle a důležitosti tohoto příběhu bezvýjimečně věříme a jsme si vědomi zodpovědnosti, kterou na sebe jeho vyprávěním bereme, chtěli jsme od samého počátku od naší inscenace víc. Chtěli jsem nabídnout interpretaci bez zabarvení kýčem.

Hra o Miladě je příběhem o nás všech, kteří si příběh Milady Horákové neseme nutně jakou součást naší kulturní a obzvláště právní identity, zkušenost, kterou nesmíme nikdy zamlčet ani zapomenout, abychom nelhali o tom, kdo jsme.

Markéta Štěpáníková

CO PRO NÁS, ČLENY DIVADELNÍ SPOLEČNOSTI PRF MU, SETKÁNÍ S PŘÍBĚHEM MILADY HORÁKOVÉ ZNAMENALO A ZNAMENÁ

Při nacvičování této inscenace mi došlo, jak jednoduše se může z člověka stát zvíře, které jen poslouchá svého pána a uloví vše, na co "on" ukáže. Ve chvíli, kdy obecné mínění ovládnou silné emoce, není místo na kritické myšlení o jakémkoliv argumentu a člověk je schopen zcela slepě a oddaně následovat a schvalovat něco, co by pro něj za normálních okolností bylo zcela nemyslitelné. Naučme se kriticky přemýšlet i nad tím, s čím souhlasíme, a co hlásáme.

Martin Horák, představitel prokurátora Viesky

Je to možná jenom můj dojem, ale přijde mi, že čím dál tím více lidé zapomínají, kdo to byla Milada Horáková a za co vlastně byla souzena.

Člověk by ještě věděl, že byla odsouzena za protistátní činnost a že to byl vykonstruovaný proces. Ale až při inscenaci hry mi vlastně došlo, jak moc to byl vykonstruovaný proces.

Když je člověku dána moc nad člověkem, o němž je rozhodnuto. Moc, kterou člověk neumí ovládat a velice snadno ve vhodném prostředí ztratí veškerou lidskost a stane se z něj sadista, který nemyslí a neohlíží se.

A taková hra podle mě je. Na jedné straně žalovaní, kteří jsou smíření s nejhorsím už předem a nemají možnost říci své. Na druhé straně žalobci, kteří dostanou pokyn a sami se stanou bestii, kteří jdou pouze po krvi. Ale naším cílem není hanit tyto bestie, ale zdůraznit, čeho všeho je možné při ignorování práva a morálky dosáhnout, a naopak postavit výstražný maják.

Martin Dvořáček,
představitel obžalovaného
Záviše Kalandry

Milada Horáková pro mě představuje morální vzor. Byla to žena, jejíž síla mě nikdy nepřestane ohromovat. Proces s ní i ostatními obžalovanými reflektuje, jak nebezpečná může být jakákoliv ideologie. Toto poselství ani v současnosti neztrácí na důležitosti. Minulost již nezvrátíme, a tak nám nezbyvá nic jiného, než se z ní poučit a bojovat za to, aby se nikdy neopakovala.
Nezapomenout.

Ilona Jakubčíková, představitelka
prokurátora Kepáka

Milada Horáková – žena, kterou má každý v povědomí, ale ne každý už ví, proč je tato dáma tak významná. Ani já jsem to do řádného nastudování scénáře příliš nevěděla. Ve škole nás učili, že jí byl udělen trest smrti, ale ne to, že k popravě byla odsouzena už před tím, než se vůbec mohla hájit. Ona a s ní další významní vzdělaní lidé byli k trestům odsouzeni za ochranu těch „vymožeností“, které v dnešní době bereme za samozřejmost – za ochranu demokracie, samostatnosti, vzdělání, a také třeba podporu osobních svobod, které si lidé v té době nemohli dovolit. A největší vliv na mě má okolnost, že Milada své postoje nezměnila ani před prokuraturou, která byla nachystána (a nejspíš i nucena) udělit trest nejvyšší.

Marie Odstrčilová, představitelka Milady Horákové, právničky

Inscenace nás, herce, zavádí nejen do prostoru, ale i do životů a myslí účastníků procesu. Mé vnímání absurdna se s každým dalším opakováním přednesu stává otupělejším, neboť proces zobrazuje určité jedince, kteří uvažují, argumentují i jednájí pouze na základě ideologie, přičemž jde o dobu snad jen lehce vzdálenou dnešku. Inscenace se týká doby, kdy se takoví jedinci proměnili v davy, a proces zobrazuje memento, abychom nezapomněli na možnou hrůznost projevu lidského puudu, když je mu dáno prostoru a sluchu.

Vojtěch Hejtmánek, představitel obžalovaného Hejdy

Proces s Miladou Horákovou pro mne znamená zlomení a pošpinění toho nejzákladnějšího, co pro nás má právo a spravedlnost znamenat. Soudní proces, akt, při kterém má být nalézána spravedlnost, byl najednou zadupán do hlíny nenávisťou komunistickou ideologií a z místa, kde byl pohřben, povstala místo něj nechutná a zrůdná fraška, která zredukovala osobnosti výjimečných a neskutečně odvážných lidí na pouhé loutky, které se po mnohdy dlouhém mučení měly z posledních sil zoufale držet scénářů svých komunistických pánů. Loutky, které ovšem mnohdy až do posledního momentu odvážně a se ctí vzdorovaly nestvůrmostem komunistického režimu...

Jakub Vostoupal, představitel
předsedy senátu Trudáka

Proces s doktorkou Horákovou je pro mě učebnicí o moci médií, vyprázdňenosti jazyka a inflaci slova ve službách propagandy. Lze v něm v jednom okamžiku spatřit to nejlepší i to nejhorší z člověka, a to když vedle sebe ukazuje rozklad elementárních společenských hodnot a zároveň oslavuje nezdolnost a sílu lidského ducha.

Hynek Vrána, představitel
prokurátora Urválka

Proces s Miladou Horákovou představuje děsivou realitu toho, čeho jsou lidé vůči sobě navzájem schopni, pokud dostanou moc nad druhými. Samotná Milada Horáková projevila neuvěřitelnou sílu vůle a její příběh by neměl být zapomenut. Avšak až díky příběhům ostatních obžalovaných jsem si uvědomila, jak hluboce totalitní režim otrásl psychikou všech. Podvolit se požadavkům vyšetřovacích orgánů a státní policie se zdá být zbabělé, ale jaké měli možnosti, když jim přes neustálé týrání odpírali i samotnou smrt. Obžalovaná Antonie Kleinerová se stala loutkou bez duše a dokonalým nástrojem propagandy. I v dnešní době nám tento proces může sloužit jako odstrašující příklad toho, když nenávisť, fanatismus a nepřátelství převládnu nad otevřeností, pochopením a spravedlností. Celý příběh v sobě nese zdrcující sílu totalitního režimu a zdůrazňuje nevyhnutelnost smrtelného ortelu, avšak přesto, nebo právě proto, jej musíme předat dál.

Markéta Humplíková, představitelka obžalované Kleinerové

Milada Horáková pro mě představuje nejsilnější ženu české historie minulého století. Osobně bych nedokázala předstoupit před tribunál bez možnosti hájit své názory a přesvědčení a místo toho odříkat naučené formule o své vině s vědomím o fatálním následku. Proces s Miladou Horákovou a dalšími obžalovanými vykresluje obraz hrůzy lidské zrůdnosti schované pod závojem řádného právního posouzení a rozsouzení věci. Není domněnkou, že lidé, kteří mají moc nad druhými, se dokážou chovat nelidsky a krutě ke svým "vězňům". Politické procesy minulého režimu tento psychologický fakt jen umocňují v tom, že soudci dodržovali své instrukce, které jim byly předloženy, a tudíž se domnívali, že za rozsudek je zodpovědný někdo jiný.

Karolína Menšíková,
představitelka Milady
Horákové, právničky

Divadlo s následkem smrti. Spektákl! Povinnost stát se součástí falešného obrazu, z jehož rámu nelze vykročit. Vaše maso se stane masou, neboť masy musí být krmeny. Nic se nerozloží, vše bude rozemleto. Bude tu cirkus kolem každé věty, kterou vyřknete a každá věta bude sama sobě cirkem. Nesmíte si nechat nic ze sebe. Slovo je pro Vás připraveno a každé další Vás o něco připraví. Nehleďte v tom smysl, žádný tu není! Odehrajete roli. Bude tu proces, který se stal smyslem.
Přesto brněnská Milada vede kolem Sadů Osvobození.

Božena Filipová, představitelka Milady Horákové, soukromé osoby

Milada Horáková byla žena, která své nadání, inteligenci a vzdělání nevyužila pouze ve svůj prospěch, ale nabídla jej jako službu veřejnosti.

Ať už jako úřednice pomáhající chudým matkám nebo svou činností v protinacistickém odboji. Touha po moci je však obrovská a síla propagandy nezměrná, a tak se soudruhům povedlo přesvědčit národ, že tato úctyhodná žena si zaslouží pouze nenávisť a smrt. Doufám, že tato temná kapitola našich dějin slouží a bude sloužit jako varování. Vždy, než se přidáme k davu, zamysleme se a proberme to se svým svědomím.

Barbora Roubalová,
představitelka vypravěče

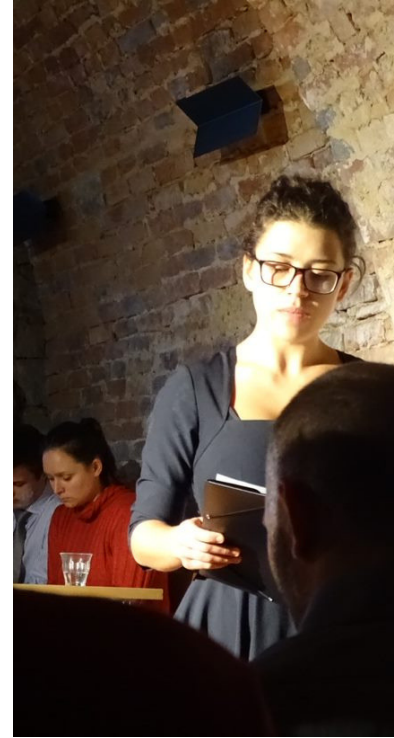
Milada! Žena, která byla usmrcena, protože se rozhodla bojovat za pravdu, svobodu a své přesvědčení. Žena, která se vztyčenou hlavou čelila rozsudku, který nelze nazvat jinak než vraždou. Žena, kterou je nutno si připomínat. Je alarmující, jak se proces s Miladou podobá divadelnímu představení, s tím rozdílem, že se zde jedná o reálné osoby, o reálný rozsudek a reálnou popravu nevinných lidí. Jak málo stačí, aby se z lidí staly hyeny...

Nikola Honzová,
představitelka Milady
Horákové, političky

Milada je pro mě pojem znázorňující bezmoc, ale zároveň obrovskou vnitřní sílu. Jako obžalovaná ve vykonstruovaném procesu dostala nalinkovaný scénář, od kterého se neměla možnost odchytil. Neměla možnost volby, ale přece si zachovala svou tvář a charakter. My naopak tu možnost máme. Ale uvědomujeme si vůbec svou svobodu, a co víc, jsme schopni si jí vážit?

Ondřej Glogar, představitel obžalovaného Hejdy

Vznik inscenace byl podpořen z Fondu rozvoje Masarykovy univerzity.
Za veškerou podporu tímto moc děkujeme.

